

İMAM HASAN (A.S)'IN SABRI

<"xml encoding="UTF-8?">

İMAM HASAN (A.S)'IN SABRI

Yazan: Muhammed Muhammedi İştihardi

Allah Teala'nın dostlarının hayatı sürekli olaylarla doludur. İmam Hasan (a.s)'ın parlak hayatı, tarihte insanların karşılaşılabilecekleri en yoğun hadiselerle doludur. 48 yıldan fazla ömür yapmayan İmam (a.s), Muaviye'nin ücretlilerinin verdiği zehir sonucunda şehadete kavuştu. Ancak bu kısa ömrüne rağmen batıl taraftarlarına karşı hakkın mücadelesini vermekten asla geri durmadı. Babasının hilafet döneminde, onunla el ele vererek inhiraf ve bozgunculuk peşinde koşanlarla Cemel, Sıffin ve Nehrevan savaşlarına bizzat katıldı. Genel olarak onun adı, sıkıntı ve eziyetler kamusunda parıldamaktadır. O emri bil maruf, nehyi anil münker'i hakkıya yerine getirerek, haksızlara ve zalimlere karşı mücadele ediyor, hakkın hükümetini kurmak için yoğun bir şekilde çalışıyordu.

İmam Hasan Mücteba (a.s)'ın bizzat kendi zamanında ve şehadetinden sonra onu diğerlerinden ayıran şey büyük sabrı ve derin hilmiydi. Onun bu özellikleri kendi hayatında ve dostlarının hayatında ciddi bir etki bırakmıştı. İmam Hasan (a.s)'ın büyük sabrı herkesin diline destan olmuş, ona "Hasani hilm" diyorlardı. Bu çalışmamızda İmam (a.s)'ın yüksek hilmini, hilminin boyutunu ve İmam Hasan (a.s)'ın hayatında ışıldayan parlak neticelerini göz önüne sermeye çalışacağız.

Hilmin Asaleti

Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de, tevhid mücadelesinin kahramanı Hz. İbrahim (a.s)'ı şu sözlerle övmektedir: "Gerçekten İbrahim çok yumuşak huylu ve pek sabırlıydı." [1]
Saffat Serisinin 101. Ayetinde Allah Teala şöyle buyurur: "Biz ona hilm sahibi bir erkek çocuk müjdeledik"

Bu çocuktan kasıt Hz. İsmail (a.s)'dır. İbrahim (a.s) Allah Teala'dan salih bir evlat istemişti. Allah Teala duasını kabul edip hilmin en yüksek hasletine sahip evlatla onu müjdelemişti. Hz. İsmail (a.s) kurban olayıyla, hilm, istikamet, ve büyük sabrını güzel bir şekilde ortaya koydu. "Hilm" kelimesi Kur'an-ı Kerimde 15 yerde zikredilmiştir. Bunlardan 11 yerde Allah Teala'nın sıfatı olarak geçmekte, iki yerde Hz. İbrahim (a.s)'ın vasfı olarak, bir yerde Hz. İsmail (a.s)'ın vasfı olarak, diğer bir yerde ise Hz. Şuayb (a.s)'ın vasfı olarak zikredilmektedir. Bununla birlikte "Hilm" İslami ve ahlaki değerlerden olup peygamberler gibi seçkin insanların

sahip olduğu üstün özelliklerdendir. Hilm sıfatına sahip insanlar ise ilahi sıfatlardan birinin tecelligahı konumundadırlar.

Hadis kitaplarında, Hz. Peygamber (s.a.a)'ın ve İmamların (a.s) değerli hilimleri hakkında çok sayıda rivayet zikredilmiştir. Bu rivayetlerden birkaçını nakledeyim: Emir'el-Mü'minin Hz. Ali (a.s) bu konuda şöyle buyurur: "İlmin kemale ermesi hilmle mümkün olur"[2]

Ayrıca şöyle buyurmaktadır: "Yeterli akla sahip olanlar, gerekli hilme de sahiptirler"[3]

İmam Sadık (a.s) buyurmaktadır: "Hilm, Allah Teala'nın parıldayan nurudur"[4]

Hilmin Anlamı

Ragıp el-İsfahani, Müfredat isimli kitabında hilmi şöyle tarif eder: "Hilm, öfke heyecanının yükselmesi esnasında, bunlardan kaçınmaya denir. Bu, akıl ve mantıktan neşet eden bir durum olduğundan, akıl ve mantık manasında da kullanılmıştır"[5]

Bununla birlikte insan öyle birinin hilmine sahip ki gücü olduğu halde hiçbir işte acele etmemekte, suçluları cezalandırmada alelacele davranmamakta, büyük bir ruhiyeye sahip olup, öfkesine ve duygularına tamamıyla hakimdir.

Rivayetlere göre adamın biri İmam Hasan (a.s)'dan "Hilm nedir?" diye sorur. İmam (a.s) şöyle buyurur: "Öfkeye hakim olmak ve nefsi etkisine almaktır"[6]

Bununla birlikte "Hilm" kelimesinin tercümesinde daha çok "sabır" kelimesi öne çıkarılmaktadır.

Oysa bu kelime hilmi karşılayamaz. Zira hilm, diğerlerinin yüküne tahammül manasında değil, sert ve kabalıktan kaçınmak, kahramanvari yumuşaklık gösterme manasında olup ahlakın ve İslam'ın değerlerinin korunması için güçlü bir temeldir. İmam Ali (a.s) bu esas üzerine şunları dile getirmektedir: "Hiçbir hilm istikamet ve suskunluk gibi değildir"[7]

Böylece istikamet ve dilin kontrolü, hilmin önemli dallarındandır. Öyleyse hilm, acziyet ve teslimiyetle aynı şey değildir.

Hz. Hasan (a.s)'ın Hilmi

İmam Hasan (a.s) ve diğer imamlar (a.s) Kuran okulunun eğitilmişleri ve terbiye edilmişleriydiler. Rivayette geldiği üzere bir cariye Hz. Hasan (a.s)'a bir adet gül takdim eder. Bunun üzerine Hazret, onu azad eder. Enes bin Malik, Hazret'e; "Siz onu değersiz bir gül için mi azad ettiniz?" diye sormaktan kendini alamaz.

İmam Hasan (a.s) cevaben şöyle buyurur: "Allah Teala bizi böyle terbiye etti." Allah Teala'nın buyurduğu gibi: "Bir selâm ile selâmlandığınız zaman siz de ondan daha güzeliyle selâm verin; yahut verilen selâmı aynen iâde edin." [8] Öyleyse en iyi cevap onun azad edilmesidir." [9]

İmam Hasan (a.s)'ın hilmi Kur'an ayetinden neş'et etmektedir.

Allah Teala bu ayette ne güzel buyurmaktadır: "...(Sen kötülüğü) En güzel olan şeyle sav. O

zaman bir de bakarsın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dosttur.”[10]

Ehlibeyt’in azılı ve kindar düşmanlarından olan ve imam Hasan (a.s)’a çokça eza ve eziyet eden Mervan, Hazret’in hilmini itiraf etmek zorunda kalmıştı. “Bu işleri öyle birine yaptım ki onun hilmi ve takvası dağlar gibidir”

Şam halkından yaşlı bir adam İmam Hasan (a.s)’ı bir bineğin üzerinde görünce, Hazrete hakaret ve küfürler savurmaya başladı. Kendisini boşaltınca İmam Hasan (a.s) ona yaklaşıp selam verip güler yüzle şöyle buyurdu: “Ey yaşlı adam! Kanaatimce burada yabancısın. Sanki bazı şeyler sana yanlış bir şekilde aktarılmış. Eğer misafirimiz olursan bizi mutlu edersin. Bizden bir şey istersen sana veririm. Bizden klavuzluk istersen, sana klavuzluk yaparız. Yükün için yardım istersen, yekünü taşırız. Acıkırsan, seni doyururuz, çıplaksan seni giydiririz. İhtiyaç sahibi olursan, ihtiyacını gideririz. Eğer kaçaksan, seni himayemize alırız. Bir ihtiyacın olursa onu sana takdim ederiz. Bineğini evimize doğru sürerken, istediğin kadar misafirimiz olman senin için çok daha iyi olur. Zira bizim evimiz hazır, geniş ve imkanlarımız boldur”

İmam Hasan (a.s)’ın inkılabi hilminden ve sabrından neşet eden bu büyük sözler karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen yaşlı adam, büyük bir şok geçirmiş, gözlerinden yaşlar akmaya başlamıştı. Bunun üzerine şöyle dedi: “Tanıklık ederim ki sen Allah Teala’nın yeryüzündeki halifesisin. Allah Teala, risalet makamını kimlere vereceğini iyi bilir. Bana göre sen ve baban insanların en kötüleriydiniz. Ancak şu anda sen yanımda insanların en iyisisin!”

Ardından yaşlı adam İmam Hasan (a.s)’ın evine gidip misafiri oldu. Kalbi risalet ailesinin muhabbetiyle dolmuş vaziyette İmam Hasan (a.s)’ın evinden dışarı çıktı.[11]

Muaviye’nin hükümeti zamanında, İmam Hasan (a.s)’ın çok zor durumda bulunmasından dolayı dayatılan barışı (bazı şartlara bağlı olarak ateşkesi) kabul etmeseydi, derin hilmi ve inkılabi sabrıyla buna karşılık vermeseydi, bütün Şiilerin hayatı tehlikeye girecek, onların tümünden yok edilmesi sözkonusu olacaktı, İtiraz edenlere cevaben şöyle buyurdu: “Yazıklar olsun! Benim ne yaptığımı bilmiyorsunuz. Allah’a yemin olsun ki barışı kabul etmem, Şialar için üzerinde güneşin doğup battığı şeylerden daha iyidir...”[12]

Bu esastan dolayı Hz. Peygamber (s.a.a) dünya görüşü ve geniş uzak görüşlülüğüyle İmam Hasan (a.s) hakkında şöyle buyurmuştu: “Eğer akıl bir insan gibi kendisini gösterirse, o da Hasan (a.s)’dır”[13]

Heybetli Tavr

Açıktır ki hilm hasletinin bulunması, sürekli bulunan değil, çoğunlukla varlık gösteren bir kanundur. Olayları teşhis edip İslam’i bakış açısına göre yorumlamak lazım. Hilmin sapıklar tarafından kötü bir şekilde kullanılması sözkonusuysa, hilm seddini kırmak, feryad etmek ve

şiddetli tepki göstermek gerekir. Bazıları büyüklerin hilmi özelliklerini kötüye kullanmaya çalışırlar. Şiddetli tepki ve cezayla karşılanmadan çirkin işlerinden geri adım atmazlar. Bu gibi durumlarda rahatsızlık oluşturmamaları için onlara karşı şiddetli tepki göstermek gerekir. İmam Hasan Mücteba (a.s)'ın hayatında tanık olduğumuz şey, hilme maruf olduğu üzere, bazı konularda yıldırım gibi feryad ederek düşmanını altüst etmesiydi. Örnek olarak açıklayacak olursak, dayatılan barış macerasından sonra, Muaviye Kufe'ye gitmişti. Kalabalık topluluk içerisinde minbere çıktı. Konuşmalarında utanmazca ve küstahça Emir'el Mü'min'in Ali (a.s) hakkında kötü sözler söylemeye başladı. Onun sözleri henüz tamamlanmadan İmam Hasan (a.s) minberin merdivenine çıkıp "Kötü sözler söylüyorsun ha. Hz. Peygamber (s.a.a) onun hakkında şöyle buyurdu: "Kim Ali'ye kötü söz söylese bana kötü söz söylemiş olur. Kim bana kötü söz söylese Allah Teala'ya kötü söz söylemiştir. Kim Allah'a kötü söz söylese Allah Teala onu sonsuz cehennem ateşine atacak, orada sürekli ilahi azabın pençesinde olacak." O esnada İmam Hasan (a.s) minberden inip itiraz nedeniye mescidden dışarı çıkıp bir daha geri dönmedi.[14]

Siyasete Katılımı

Burada şöyle bir soru sorulabilir. İmam Hasan (a.s) babası Hz. Ali (a.s)'ın şehadetinden sonra on yıl imamlık yaptı, ancak altı ay dört gün hilafet makamında bulundu. Daha sona Kufe'den Medine'ye döndü. Siyasetten ve hükümetten uzaklaşıp inzivayı seçti. O'nun hilminden kaynaklanan bu davranış siyasetin dışına çıkma sayılmaz mı?

Özet olarak şöyle bir cevap verilebilir. Düşmanların ve hatta dostların Hazret için tayin ettiği ortam ve şartlar, İmam Hasan (a.s)'ı mecburen hükümetin ve siyasetin dışına itmeye zorladı.

Kendi isteğiyle kenara çekilmediği gibi hilmi, kenara çekilmesine sebep olmadı. Şartlar ve İslam'ın maslahatı böyle bir yolu tercih etmesini sebep oldu. Medine'de ise fırsatları değerlendirip konuları açık bir şekilde izah ediyor, Muaviye'nin yaptıklarına muhalefet ediyordu. Bütün bunlardan dolayı Muaviye İmam Hasan'ın varlığına tahammül edemedi, gizlice adamlar gönderip Eş'eb'in kızı Cü'de'yi (İmam Hasan (a.s)'ın eşi) Hazret'i zehirlemesi için ikna ettirdi.

O'nun yürek yakan şehadeti, siyasete katılımının en büyük delili ve zulme karşı duruşunun göstergesidir. Onun hilmi de bu temel üzerine bina edilmişti.

Dipnotlar

[1] Tevbe Suresi, 114

[2] Mizan'ul-Hikme, C 2, S.515

[3] Mizan'ul-Hikme, C 2, S.516

[4] Bihar'ul-Envar, C 71, S. 422

- [5] Ragıb'ın Müfredatı, hilm kelimesi
- [6] Bihar, C 78, S 102
- [7] Bihar, C 77, S 78.
- [8] Nisa Suresi, 86
- [9] Menakib'u Ali Ebi Talib, C 4, S 18.
- [10] Fussilet Suresi, 34
- [11] Keşf'ul-Humme, C 2, S, 125, Bihar, C 43, S 344
- [12] Bihar, C 44, S 19
- [13] Feraid'us-Semtin, C 2, S 68
- [14] Tabersi, İhticac, C 1, S 420, Bihar C 44, S 91